

Lauluja vasta-alkajalle

Aloittelevan laulajan haasteet laulamisessa

Johannes Ahlvik

Examensarbete för musikpedagogik (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för musik

Jakobstad 18.4.2015

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Johannes Ahlvik

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Musiikki, Pietarsaari

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Musiikkipedagogi

Ohjaajat: Marjukka Puutio

Nimike: Lauluja vasta-alkajalle.

Aloittelevan laulajan musiikilliset haasteet laulamissa.

Päivämäärä 18.4.2015 Sivumäärä 20 Liitteet 6

Tiivistelmä

Opinnäyte työni aiheena on tutkia laulamiseen liittyviä erilaisia musiikillisia elementtejä ja niiden vaikutusta laulamisen helppouteen/vaikeuteen. Tutkimuksen tavoitteena on löytää yhtenäisiä musiikillisia elementtejä, jotka ovat vasta-alkavalle laulajalle helppoja omaksua. Tutkimus on laadultaan toiminnallinen, sillä saatujen tietojen perusteella osana tutkimusprosessia olen säveltänyt viisi laulua, jotka soveltuvat vasta-alkavan laulajan tarpeisiin.

Tutkimuksessani keskityin erityisesti rytmikan, sävellajin, intervallien sekä melodiakulun vaikutukseen laulun haastavuudessa. Tutkimuksen yhteydessä säveltämissäni lauluissa pyrin huomioimaan näiden musiikillisten elementtien vaikutuksen laulamiseen ja pyrin pitäytymään sellaisissa musiikillisissa ratkaisuissa, jotka ovat vasta-alkajan helposti omaksuttavissa.

Tutkimusmetodinä käytän toimintatutkimusta, jossa lähdemateriaalin käyttö on suuressa roolissa. Tutkimustani voivat hyödyntää laulopedagogit sekä monet muut sellaiset ihmiset, jotka ovat esimerkiksi ammatissaan kosketuksessa laulamiseen. Tutkielmassa mukana olevat laulut ovat vapaasti käytettävissä ja niistä on varmasti hyötyä vasta-alkavien laulajien opetuksessa.

Kieli: suomi

Avainsanat: Musiikki, laulaminen, vasta-alkaja, laulopedagogiikka, sävellys, toimintatutkimus

EXAMENSARBETE

Författare: Johannes Ahlvik

Utbildningsprogram och ort: Musik, Jakobstad

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Musikpedagogik

Handledare: Marjukka Puutio

Titel: Sånger för nybörjare.

Nybörjarens musikaliska utmaningar.

Datum 18.4.2015

Sidantal 20

Bilagor 6

Abstrakt

I mitt lär lärdomsprov utforskar jag hur olika musikaliska element påverkar hur svårt/lätt det är att sjunga. Syftet med min forskning är att hitta musikaliska element som nybörjarsångare har lätt att ta till sig. Som en del av forskningsprocessen har jag komponerat fem sånger, vilka lämpar sig för en nybörjare. Det betyder att undersökningen också är praktisk samt forskarens roll aktiv och deltagande. Eftersom källmaterialet är av stor betydelse för undersökningens framgång använder jag aktionsforskning som forskningsmetod.

I min undersökning koncentrerar jag mig speciellt på rytmik, tonarter, intervaller och melodier samt hur de påverkar sångens svårighetsgrad. I sångerna jag har komponerat har jag observerat att hur de nämnda elementen påverkar i sjungandet. Jag har försökt hålla mig till musikaliska lösningar som är enkla för en nybörjare att ta till.

Sångpedagoger, men även andra människor som sysslar med sång i arbetslivet, kan ha nytta av min undersökning. Sångerna som har komponerats för undersökningen får användas fritt och de lämpar sig som undervisningsmaterial för nybörjarsångare.

Språk: finska

Nyckelord: musik, sång, nybörjare, sångpedagogik, komposition, aktionsforskning

BACHELOR'S THESIS

Author: Johannes Ahlvik

Degree Programme: Music, Jakobstad

Specialization: Music pedagogy

Supervisors: Marjukka Puutio

Title: Songs for Beginners.

Musical challenges facing beginners singers.

Date 18.4.2015 Number of pages 20

Appendices 6

Summary

The subject of my thesis was to explore the various musical elements that a beginner singers might find easy/difficult in singing. The major objective of this study was to find out what are the exact musical elements that make a beginner singer find singing easy/difficult. The key elements I chose to examine in my research are rhythmic elements, key signatures, intervals and the melodic structure of a song. My aim was to find out how these elements affect to beginner singer's ability to sing a certain song.

As a part of this action research I have composed five songs. These songs are composed based on knowledge gained through this research and with this knowledge I have aimed to take account a beginner singers possible limitations and challenges in my composing process.

I have also based my study on various earlier researches on this topic. In my opinion this action research can benefit other singing pedagogues and vocal coaches teaching beginners. The songs I have composed can be found as appendixes of this thesis and they can be freely used by anyone.

Language: Finnish

Key words: music, singing, beginner singer, vocal pedagogue, composing, action research

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
1.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset.....	1
2 Vasta-alkaja laulussa.....	2
3 Tutkimusmenetelmät.....	3
3.1 Tutkimuskysymykset.....	3
3.2 Toimintatutkimus tutkimusmenetelmänä.....	3
4 Harmonian ja rytmiiän vaikutus laulamiseen.....	4
4.1 Intervallien vaikutus laulamiseen.....	4
4.2 Melodian ja fraasien vaikutus laulamiseen.....	5
4.3 Rytmiiän vaikutus laulamiseen.....	7
4.4 Erilaisten sävellajien vaikutus laulamiseen.....	9
5 Sävellysprosessi.....	10
5.1 Ensimmäinen laulu: Huolissaan huokaileva.....	11
5.2 Toinen laulu: Minä rakastin metsää ja maailmaa.....	12
5.3 Kolmas laulu: Rauhaton rinta.....	13
5.4 Neljäs laulu: Olkoon niin.....	14
5.5 Viides laulu: Olen tahtonut tutkia taivaan ja maan.....	15
6 Tulokset ja pohdinta.....	16
Lähdeluettelo.....	19
Liitteet	

1 Johdanto

Laulaminen on ollut luontainen osa ihmisen elämää, jo halki vuosisatojen. Laulamisen kautta on pystytty ilmaisemaan omia tunteita ja erilaisia, ehkä myös esittäjälle itselleen vieraita tunnetiloja sekä elämäntarinoita. Vuosisatojen ajan on sävelletty vaikeusasteeltaan erilaista laulumusiikkia, jota eritasoiset laulajat ovat voineet laulaa. Laulaminen ja siitä syntyvä ilo pitäisi olla jokaisen ihmisen koettavissa, ja siksi on tärkeää, että jokainen laulaja voisi löytää itselleen sopivaa laulumusiikkia.

Oma matkani laulunopiskelijana alkoi kansanlaulujen siivittämänä ja jatkui siitä klassisen laulumusiikin parissa. Kansanlaulujen toimivuus lauluopintojen oppimateriaalina oli mielestäni hyvä, vaikkakaan en itse osannut silloin innostua niistä. Ajan kuluessa olen kuitenkin tullut yhä kiinnostuneemmaksi kansanlauluista. Opintojen luonne omalla kohdallani muuttui, kun päätin ryhtyä opiskelemaan laulopedagogiikkaa. Tämä johtui suurelta osin siitä, että opiskelujen aikana jouduin yhä enemmän pohtimaan muiden ihmisten laulullisia tarpeita ja pyrkimään sellaiseksi pedagogiksi, joka osaisi antaa oppilailleen hyviä ohjeita ja valita oikeita lauluja heille laulettavaksi.

Erilaisissa opetustehtävissäni olen opettanut laulamista ja sen myötä perehtynyt ja etsinyt erilaista lauluohjelmistoa. Tätä tehdessäni minusta on ollut vaikeaa löytää sellaista repertuaaria, jotka olisi sävelletty tarkoituksellisesti vasta-alkajien laulunopetukseen. Erilaisia niin sanottuja laulukouluja, esimerkiksi, lähes kaikille laulajille tutut Marchesi ja Vaccai on kyllä olemassa, mutta nekin ovat usein aloittelevalle laulunopiskelijalle liian haastavaa laulettavaa. Tämän lisäksi löytyy runsaasti erilaisia äänenavausharjoituksia, jotka soveltuvat hyvin kaikenlaisille laulajille, mutta varsinaisia aloittelijan tarpeisiin soveltuvia lauluja on mielestäni vähän.

1.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia musiikillisia elementtejä, jotka tekevät laulamisen helpoksi/vaikeaksi. Tutkimus ei pyri olemaan laaja opas laulamiseen liittyvissä haasteissa, vaan se pyrkii havainnoimaan musiikillisten elementtien vaikutusta laulamiseen. Musiikilliset elementit, joihin laulamisen yhteydessä haluan perehtyä ovat seuraavat: erilaiset sävellajit, intervallit, rytmiiikka sekä fraasien ja melodisten kuvioiden musiikillinen rakenne suhteessa laulamiseen.

Tulevassa tutkielmassa tulen siis ensisijaisesti pohtimaan yllämainittuja musiikillisia elementtejä, enkä niinkään perehtymään laulufysiologisiin teemoihin ja ongelmiin.

Osana tutkimustyötäni sävellän viisi laulua vasta-alkajalle ja sävellystyöni tukirankana tulen käyttämään tutkimusten yhteydessä saatua tietoa. Tärkein tavoitteeni laulusävellysten osalta on saada ne sellaisiksi, että aloittelevan laulajan on niitä helppo laulaa. Toinen tärkeä elementti lauluille on niiden musiikillinen toimivuus täysipainoisina lauluina. Tällä tarkoitan sitä, että vaikka laulut ovat vasta-alkajille suunnattuja, voisivat ne toimia myös esitettävänä musiikkina. Sävellän laulut säestettäväksi pianolle, jolloin pianon antama säestyksellinen tuki toimii laulujen vahvistajana.

2 Vasta-alkaja laulussa

Puhuttaessa laulamisen vasta-alkajasta viitataan täysi-ikäiseen ihmiseen, joka on ylittänyt äänenmurroksen tuomat äänelliset muutokset, mutta ei ole saanut omaan laulamiseensa aikaisempaa ohjausta. Aloittelevalla laulajalla en tässä yhteydessä tarkoita ihmistä, jonka laulullinen lähtötaso on sellainen, että ylipäättään sävelien laulaminen tuottaa vaikeuksia. Toisaalta tutkimukseni ei myöskään kuvaa sellaista henkilöä, joka ei ole opiskellut laulua, mutta omaa luonnostaan hyvän ja terveen laulutekniikan. Käsitykseni laulamisen vasta-alkajasta tämän tutkimuksen yhteydessä voidaankin määritellä henkilöksi, joka on kiinnostunut kehittämään omaa laulamistaan, mutta on omasta osaamisestaan vielä epävarma.

Tässä tutkimuksessa lähdetään myös siitä oletuksesta, että laulajan opinnot aloittava henkilö ei ole opiskellut musiikkia aikaisemmin. Tällä oletuksella päädyimme siihen, että laulaja on kokonaisuudessaan musiikin aloittelija. Tämä vaikuttaa ratkaisevalla tavalla siihen miten tutkimuksessani tulen tutkimaan aiemmin mainittuja musiikillisia elementtejä. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että vaikka oppilas ei varsinaisia musiikin opintoja olisikaan koskaan tehnyt voi hän olla äärimmäisen musikaalinen. On syytä myös muistaa, että ympärillämme kuultu musiikki vaikuttaa siihen musiikilliseen osaamiseemme, jota myös laulaessamme käytämme.

3 Tutkimusmetodit

3.1 Tutkimuskysymykset

Minkälaisia menetelmiä tulisi sitten käyttää, jotta voitaisiin saavuttaa tieto siitä, mitkä laululliset elementit ovat vasta-alkajan helposti omaksuttavissa? Tämä on moniselitteinen ja vaikea kysymys, sillä laulajien lähtötaso saattaa olla äärimmäisen vaihteleva ja toisaalta kysymys on hyvin henkilökohtainen. Tämä siksi, että se mikä toiselle laulajalle on vaikeaa voi toiselle olla helppoa ja päinvastoin. Tehtiinpä tutkimusta millä menetelmillä tahansa, vastauksia edellä mainittuun kysymykseen on tarjolla monenkirjavasti. Tärkein kysymys onkin voidaanko laulamista löytää joitain sellaisia musiikillisia elementtejä, jotka ovat systemaattisesti ja järjestelmällisesti helppoja vasta-alkajan tasosta riippumatta.

3.2 Toimintatutkimus tutkimusmetodina

Edellä mainittujen tutkimuskysymysten valossa voidaan lähteä pohtimaan mitkä tutkimusmetodit sopisivat tutkimukselleni. Lähdemateriaalin käyttö tulee olemaan luonnollisesti suuressa roolissa omassa tutkimustyössäni. Suurempana kokonaisuutena tutkimusmetodiani voisi kutsua toimintatutkimukseksi, jossa tutkimus alkaa ongelman identifioinnilla, arvioinnilla ja muotoilulla.

Toimintatutkimus on tutkimusmuotona käytännönläheinen, ja sen yhtenä ominaispiirteinä voidaan pitää käytännön ja teorian vahvaa liittymistä yhteen. Tutkimusmuodon yhtenä peruspilarina voidaan pitää ajatusta toiminnan jatkuvasta kehittämisestä sekä uudelleen ohjautumisesta saatujen tutkimustulosten perusteella. ”Toimintatutkimus lähtee työelämän arjen, työn, tilanteen, ihmisen toiminnan selvittämisestä ja kartoittamisesta. Sananmukaisesti se lähtee liikkeelle tutkimuksen kohteena olevan toiminnan kuvauksesta, jossa kuitenkin painopiste on tutkijan ja kohteen välisessä yhteistyössä. Tavoitteena on muutoksen aikaan saaminen” (Kajaanin AMK:n opinnäytetyöpankki, 2015).

Tutkimuksen lähteenä tulen käyttämään erilaisia laulamiseen ja musiikkiin liittyviä julkaisuja. Laulamista ja siihen liittyvistä haasteista on kirjoitettu erittäin laajasti, mutta yleensä kirjoitukset ja artikkelit ovat keskittyneet laulufysiologiaan teemoihin ja ongelmiin. Tämän vuoksi minun on

laajennettava lähdemateriaalini aluetta myös sellaisiin julkaisuihin, jotka eivät suoranaisesti liity laulamiseen, mutta saattavat kuitenkin antaa tutkimuksellista tietoa tähän tutkimukseeni. Yhtenä lähdeoteoksena tulen käyttämään Ava Nummisen kirjoittamaa väitöskirjaa: ”Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi” (Numminen, 2005.), koska hänen väitöskirjassaan on tutkittu laulamiseen liittyviä haasteita. Oman tutkimukseni erona aikaisempiin samankaltaisiin tutkimuksiin on se, että tutkimukseni ei pelkästään pyri havainnoimaan laulamisen haasteita vasta-alkajalle, vaan pyrkii myös konkretisoimaan ne tulevassa sävellysteoksessa: ”Lauluja vasta-alkajalle”.

4 Harmonian ja rytmiiikan vaikutus laulamiseen

4.1 Intervallien vaikutus laulamiseen

Kun puhutaan intervaleista, tarkoitetaan kahden eri sävelen välistä etäisyyttä toisiinsa. Mitä kauempana sävelet ovat toisistaan, sitä suurempi on näiden kahden sävelen välinen intervalli. Intervallien vaikutus laulamiseen on ilmeinen, sillä eri intervallien muodostamasta jatkumosta syntyy laulumelodia. Laulun melodia määrittää sen, minkälaisia intervaleja laulaja joutuu laulamaan. Kun erilaisia intervaleja lauletaan, voidaan lähtökohtana pitää, että mitä suurempi intervalli on kyseessä, sen vaikeampaa sen puhtaasti laulaminen on harjaantumattomalle laulajalle (Numminen 2005, 103). Tähän liittyen on tärkeää myös huomioida, että laulun opiskelun aloittavalla laulajalla ei välttämättä ole vielä suurta äänialaa käytössään, joten tämäkin asettaa omia luonnollisia rajoituksia sen suhteen, mitä intervaleja aloittelevan laulajan kanssa voi käyttää.

Tapaa, jolla lapset hahmottavat intervaleja on tutkittu paljon ja näitä tutkimuksia voidaankin käyttää hyödyksi myös täysi-ikäisiä laulajia tutkittaessa (Numminen 2005, 34). Pieni lapsi oppii esimerkiksi ensin laulamaan terssin alueella olevia lauluja ja tästä osaaminen laajenee siten, että kuusivuotias osaa laulaa sekstin alueella olevia lauluja. Lapsen oppiminen tapahtuu asteittain ja oppiessaan laulamaan esimerkiksi kvinttihypyn oikein, pystyy lapsi laulamaan myös tämän hypyn välissä olevat sävelet. Kun laulaja, oli hän sitten lapsi tai aikuinen, hahmottaa intervallit sekstin väliseltä alueelta, on hän saavuttanut jo paljon, sillä tämän jälkeen hänellä on käsitys tonaliteetista ja tämä vaikuttaa siihen, että laulettaessa laulu pysyy aloitetussa sävellajissa. (Numminen 2005,

102-103.) Nämä tutkimuksiin perustuvat faktat auttavat selkeästi havainnoimaan sitä, minkälaisia intervaleja vasta-alkajien laulunopetuksessa tulisi käyttää.

Yksinkertaistettuna voisi todeta, että on helpompaa aloittaa pienemmistä intervaleista ja siirtyä niistä laajempiin intervaleihin. Ava Numminen kirjoittaa omassa väitöskirjassaan, siitä miten harjaantumattomat aikuiset laulajat laulaessaan ”Paljon onnea vaan”-laulua supistavat helposti suurimpia intervallihypyjä pienemmiksi (Numminen 2005, 33). Tämän perusteella voidaankin todeta, että suuremmat intervallihypyt ovat luonnollisesti vaikeampia pienempiin verrattuna ja niitä tulisi käyttää harkiten laulunopetuksen alkuvaiheessa. Toisaalta on myös tutkittu, että laulajan hallitessa suuret intervallihypyt, myös pienempien hyppyjen sävelpuhtaus parantuu. Yhtenä perusrunkona voidaan pitää myös kolmisointujen laulamista puhtaasti. Kun pystyy laulamaan esimerkiksi duurikolmisoinnun puhtaasti antaa se valmiuksia laulaa kvintin sisällä olevat intervallit puhtaasti. (Numminen 2005, 164 ja Raitio 1970, 18-19.)

Kun pohditaan erilaisten intervallien vaikeutta/helppoutta lauletaessa, on tärkeää havainnoida, että yleensä lauletaessa emme laula kahden eri nuotin muodostamaa ”melodiaa”, vaan laulamme useamman sävelen muodostaman melodiajakson. Tämä on oleellinen ajatus, kun pohditaan intervallien merkitystä laulamiseen. Esimerkiksi kaikille tuttu ”Paljon onnea vaan”- laulu sisältää monia intervaleja, jotka toisenlaisessa laulussa saattaisivat tuottaa paljonkin ongelmia laulajalle. (Numminen 2005,110.)

4.2 Melodian ja fraasien vaikutus laulamiseen

Melodiat ja fraasit laulumusiikissa muodostuvat erilaisten intervallien jaksoista, ja kuten edellisessä kappaleessa totesin, on näiden erottaminen toisistaan vaikeaa. Pyrin kuitenkin tässä kappaleessa pohtimaan sitä, miten melodiat ja fraasit olisi syytä rakentaa, jotta ne olisivat mahdollisimman helposti laulettavissa.

Ensimmäiseksi on hyvä tarkastella laulajan käytössä olevaa äänialaa, sillä jos sävellyksen melodia ylittää käytössä olevan äänialan, on laulajan vaikeaa jäsentää laulun melodiaa (Numminen 2005, 196). Laulun melodian tulisi olla siis riittävän kapea-alaisesti sävelletty, jotta sen voisi luokitella vasta-alkajalle sopivaksi melodiaksi. Melodia on mielellään myös sävelletty alaspäin kulkeväksi ja on riittävän lyhyt. Pitkän melodian ongelmallisuus ilmenee myös äänifysiologisessa mielessä, sillä

puutteellisella hengitystekniikalla on vaikeaa laulaa pitkiä melodiakulkuja. Tämän vuoksi aloittelevalle laulajalle suunnatuissa musiikissa tulisi välttää liian pitkien fraasien säveltämistä. (Suuronen 2009, 8 ja Roivanen 2004, 7.)

Myös se, miten melodia on sävelletty suhteessa taustalla olevaan harmoniaan tai päinvastoin, vaikuttaa laulettavan materiaalin helppouteen/vaikeuteen. Esimerkkinä voisimme ottaa melodian, joka on sävelletty C-duurin. (Ks. liite 1 esimerkki 1) Siinä ensimmäisen tahdin melodia mukailee säestyksen harmoniaa liikkuen harmonian kanssa samoilla sävelillä, tässä tapauksessa C-duurin kolmisoinnun sävelillä. Toisessa tahdissa taas melodian kaksi ensimmäistä nuottia ovat samat verrattuna ensimmäiseen tahtiin, mutta viimeinen ääni päättyy säveleen d, joka ei sisälly säestyksen harmoniaan. Tällaisessa esimerkkitapauksessa ensimmäinen tahti olisi helpompi laulettava kenelle tahansa verraten toiseen tahtiin, jonka melodiassa on säestyksen harmoniaan kuulumaton sävel. Perusperiaatteena voimme pitää sitä, että mitä enemmän melodia mukailee tarjottua harmoniaa, sitä helpompi se on omaksua ja laulaa. Vasta-alkajaa miettiessä olisi syytä välttää ainakin melodiafiguurin ensimmäisen ja viimeisen äänen sijoittamista pois annetusta harmoniasta. (Ks. liite 1 esimerkki 2 ja 3) (Kontunen 1990, 9.)

Sävelletyn melodian korkeus/mataluus on myös tärkeässä roolissa pohdittaessa sävelletyn laulun vaikeustasoa ja mikäli vaikeustaso halutaan pitää riittävän alhaisena, ei laulun melodinen ambitus saa olla liian laaja-alainen. Tämä tarkoittaa sitä, että melodian pitäisi olla riittävän kapea-alainen, jotta se olisi vasta-alkajan helposti omaksuttavissa. Tämän lisäksi on tietenkin syytä pohtia tulisiko laulujen melodioiden olla matalia tai korkeita. Melodinen ambitus voi pysyä pienenä, vaikka laulu ”sijoitettaisiin” erittäin korkealle tai matalalle. Tämä tietenkin liittyy suurelta osin siihen, onko laulajan luontainen ääni korkea/matala. Hyvänä perusperiaatteena voidaan kuitenkin pitää melodian pysymisessä niin sanotulla neutraalilla keskialueella, jolloin se ei ole korkea eikä matala. Se on turvallinen vaihtoehto aloittelevalle laulajalle, joka vielä etsii omaa ääntään ja laulutekniikkaa. Korkeat että matalat äänet rasittavat suuresti ääntä, mikäli ne lauletaan väärällä tekniikalla. Niin sanottu turvallinen keskialue sijoittuu noin a-al väliselle alueelle, mutta tämä tietenkin hieman vaihtelee laulajakohtaisesti. Tämän yhden oktaavin sisällä kulkevat melodiat ovat kuitenkin melodiselta ambitukseltaan useimmalle laulajalle sopivia lähtötasosta riippumatta. Miehillä tämä alue on tosin oktaavia matalampi. (Krokkfors 1985, 140.)

Melodioihin ja fraaseihin vaikuttaa myös se, mitä musiikillisia tehokeinoja niissä halutaan käyttää. Näistä mainittakoon staccato, joka on sävelen laulamista terävästi, sekä legato, jossa sävelet lauletaan mahdollisimman paljon toisiinsa sitoen. Myös nyanssit piano ja forte ohjaavat sävelten

laulamista, joko hiljaa tai voimakkaasti. Näitä musiikillisia tehokeinoja voidaan käyttää myös laulopedagogisessa viitekehyksessä, kuten esimerkiksi erilaisissa äänenavausharjoituksissa. Esimerkiksi staccattojen avulla voidaan löytää ääneen tarkkuutta ja aktivoida äänenkäytön nopeutta. Laulut tai pikemminkin melodiat, jotka sisältävät staccatoja ovatkin näin ollen suositeltavia. (Rautavaara & Lampila 1997, 196-198.) Laulamissa yksi ihanteista on kauniin ja pitkän legaton muodostaminen, mutta vasta-alkavalle laulajille pitkän fraasin kannattelu voi olla hankalaa esimerkiksi puutteellisen hengitystekniikan johdosta. Tämän vuoksi melodioissa ei tulisi olla hyvää perustekniikkaa vaativia pitkiä legatolinjoja. (Roivanen 2004, 7.) Entäpä voimakkaasti ja hiljaa laulaminen? Mikäli harjaantumaton laulaja yrittää laulaa hiljaa, on vaarana niin sanottu alisuorittaminen lauluaktiivisuudessa, jolloin äänen sointi kärsii ja opintojensa alussa oleva laulaja saattaa kokea epävarmuutta. Äänellisesti voimakkaasti lauletaessa taas suoritus menee helposti yliyrittämiseksi, jolloin myös sointi kärsii ja ääni muuttuu jännittyneeksi. Tämän vuoksi aloittelijan laulut kannattaa ainakin aluksi suunnata dynamiikaltaan neutraaleiksi ja välttää hiljaa ja voimakkaasti laulamista. Taitojen karttuessa myös dynamiikan kirjoa voi ja pitääkin lisätä. (Annala 2007, 16 ja Sadolin 2009, 141-148.)

4.3 Rytmiiikan vaikutus laulamiseen

Rytmiiikan vaikutus laulamiseen nivoutuu kiinteästi yhteen laulettavien intervallien ja melodioiden kautta. Mikäli rytmiiikka on sävellyksessä helppo, mutta sävellyksen melodiaan on upotettu vaikeita intervaleja, voi sävellys olla erittäin haastava. Ja sama pätee myös toisinpäin, vaikea rytmiiikka melodioissa, joissa on helppoja intervaleja voi tuottaa laulajalle vaikeuksia. (Ks.luku 4.1 ja 4.2) Rytmiiikka voidaan määrittää seuraavasti: ”Rytmiiikka on työtapa, joka perustuu sykkeeseen, pulssiin, rytmiin, rytmisyyteen ja niiden havaitsemiseen ja aistimiseen sekä niiden kanssa työskentelemiseen” (Ylikoski 2012, 5).

Voimme heti alkuun todeta, että periaatteessa on olemassa kahdenlaista rytmiiikkaa. Joko kolmijakoista tai tasajakoista ja kaikki muut olemassa olevat rytmit ovat näiden kahden yhdistelmiä. Toinen tärkeä näkökulma rytmiiikkaan on ajatus siitä, että rytmisissä on olemassa sekä iskullinen että iskuton tahdinosa. (Ylikoski 2012, 5.) Jokainen ihminen on myös luonnostaan rytmien, vaikka hän ei pystyisi hallitsemaan hänelle annettua rytmiiikkaa musiikissa. Tällöin kyse on ennen kaikkea harjaantumattomuudesta, jota voidaan parantaa kehittämällä ulkoisen sykkeen rytmiiikan kontrollia. Aikuinenkin pystyy parantamaan huomattavasti rytmistä tarkkuuttaan, jos hän vain on valmis

työstämään asiaa. (Ylikoski 2012, 8-9.)

Mikä sitten on helppoa rytmikkaa laulamissa? Tähän vaikuttaa luonnollisesti laulajan muu musiikillinen tausta, mutta mikäli lähdemme siitä ajatuksesta, että aloitteleva laulaja on vasta-alkaja myös musiikissa ylipäättään, voimme helpottaa vaikean rytmikan havainnoimista. Mikäli rytmin pystyy tuomaan lähelle sen itsensä toteuttajaa, esimerkiksi liikkeiden kautta, helpottuu rytmikan sisäistäminen huomattavasti (Ylikoski 2012, 21-22). Tätä ajatusta voi laulamissa tuoda käytäntöön esimerkiksi lausumalla ensin rytmejä ääneen, toisin sanoen lukemalla laulun tekstiä laulettavassa rytmisessä ääneen ilman että laulaa (Koistinen 2003, 195). On tärkeää havainnoida ja huomioida niitä apukeinoja, joita rytmikan oppimiseen on olemassa ja hyödyntää niitä vasta-alkavan laulunopiskelijan kanssa. Myös niin sanottu musiikillinen etninen tausta tuo myös oman leimansa siihen, mikä koetaan helpoksi. Länsimaissa olemme tottuneet erityisesti perinteisiin 3/4- ja 4/4 tahtilajeihin, mutta muualla esimerkiksi erilaisemmat ja monimutkaisemmat tahtilajit ovat paljon yleisemmin käytettyjä ja siksi niissä kasvaneille paljon luonnollisempia (Ylikoski 2012, 6). Tämä on syytä huomioida, kun pohdimme minkälaista rytmikkaa laulajan on helppo omaksua. Jos lähestymme ongelmaa länsimaisesta musiikillis-etnisestä lähtökohdasta käsin, voimme todeta, että on syytä välttää aloittelevalle laulajalle suunnatussa musiikissa meille vieraampia tahtilajeja, kuten esimerkiksi 5/4-tahtilajeja.

Myös melodioiden rytmeihin tulisi kiinnittää huomiota: lauluissa melodiat eivät voi olla rytmisesti liian nopeita, sillä nopeissa melodiakuluissa sävelet menevät helposti epäselviksi ja niiden erottaminen on sekä kuulijalle, että laulajalle itselleen vaikeaa. Tämä johtuu suurelta osin siitä, että harjaantumattomalla laulajalla on haastavaa pitää äänensä soivana nopeissa melodia liikkeissä. (Uggla 1979, 56.) Laulun rytmikassa on tärkeää huomioida laulettavan tekstin niin sanottu normaali puherytmi. Mitä lähempänä sävelletyn melodian rytmi on niin sanottua normaalia puherytmiä, sitä helpompaa se on omaksua. Rytmikkaan ja melodiaan on jätettävä myös riittävästi tilaa laulajan hengitykselle, sillä mikäli hengitystilat puuttuvat, muuttuu laulajan ääni helposti jännityneeksi. Tilannetta voi yksinkertaisesti helpottaa valitsemalla vasta-alkavalle laulajalle sellaisia lauluja, joissa ei ole liian pitkiä rytmisiä kuvioita. On tärkeä huomioida, että myös tauot ovat osa suurempaa rytmillistä kokonaisuutta (Borg 1999, 32-33).

4.4 Erilaisten sävellajien vaikutus laulamiseen

Erilaiset sävellajit vaikuttavat luonnollisesti laulamiseen, sillä sävellajien kautta muotoutuvat laulettavat melodiat. Esimerkiksi mollissa oleva laulu kuulostaa erilaiselta kuin duurissa oleva laulu. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että mollisävellaji sisältää eri ääniä, kuin duurisävellaji. (Raitio 1970, 22, 74.) On myös syytä huomioida, että nykyaikana olemme tottuneempia perinteisiin duuri- ja mollisävellajeihin, kuin epätavallisimpiin moodisiin kirkkosävellajeihin. Tämä on syytä pitää mielessä, kun pohdimme minkälaisia sävellajeja käytämme vasta-alkajille suunnatussa laulumusiikissa. (Haapamäki 2010, 13-15)

Tärkeää on myös muistaa, että runsaasti etumerkkejä sisältävät sävellajit antavat jo visuaalisestikin haastavan kuvan sävellyksestä ja luonnollisesti myös melodian laulaminen nuoteista vaikeutuu, kun laulaja joutuu pohtimaan mitkä sävelet ovat joko korotettuja tai alennettuja. Myös soitettavuus esimerkiksi kitaralla tai pianolla vaikeutuu „jos sävellyksen sävellaji sisältää monia etumerkintöjä. Sen vuoksi aloitteleville laulajille suunnatussa musiikissa olisi syytä pitäytyä sellaisissa sävellajeissa, joissa etumerkintöjen määrä pysyy mahdollisimman pienenä. (Mustonen 2013, 13-14.)

Myös modulaatiota, eli sävellajin vaihtumista kesken sävellyksen, tulee käyttää harkiten lauluissa, jotka halutaan pitää helppoina. Niin sanottuja modulaatioita ovat ylempään tai alempaan sävellajiin siirtyminen sekä duurista moliin siirtyminen laulun aikana. (Kontunen 1990, 67.) Toki näitä voi lauluissa käyttää, mutta ne tulisi valmistaa sävellyksessä hyvin, jotta ne olisivat laulajan helppo omaksua. Tähän voidaan vaikuttaa vaihtamalla sävellajia sujuvan soinnutuksen kautta. (Kontunen 1990, 67-68 ja 143-144.) Jorma Kontunen antaa omassa ”Harmonia 2-kirjassa” ohjeen miten esimerkiksi kromaattinen modulaatio olisi syytä toteuttaa: ”Yksinkertaisin kromaattinen modulaatio saadaan aikaan muuntamalla jokin soinnun sävelistä kromaattisesti siten, että sointu muuttuu toisen sävellajin soinnuksi” (Kontunen 1990, 143). Toinen ongelmakohta sävellajien vaihtamiseen laulun aikana liittyy tarvittavan äänialan laajentumiseen. Tällä tarkoitan sitä, että mikäli laulun alkuperäinen melodinen ambitus on ollut yhden oktaavin verran on se yhden kokonaisen sävelaskeleen modulaation jälkeen jo noonin suuruinen, mikä laajentaa tarvittavaa äänialaa. (Krokkfors 1985, 140.)

5 Sävellysprosessi

Sävellysprosessin halusin aloittaa, kun olin selvittänyt niitä musiikillisia elementtejä, jotka vaikuttavat laulamisen vaikeuteen/helppouteen. (ks.luku 4) Tämän tein siksi, että ilman tiedollista pohjaa olisin säveltänyt lauluni ilman tarvittavaa tietoa ja halusin välttää sitä tämän projektin yhteydessä. Aluksi siis tutkin ja selvittelin lähdemateriaalin kautta, miten laulumusiikissa olisi suhtauduttava erilaisiin musiikillisiin elementteihin. Tämän tiedollisen pohjan saavutettuani koin, että minulla on perusteltua faktaa siitä, minkälaisia musiikillisia asioita minun tulisi välttää tai suosia tulevissa lauluissani, jotta ne toimisivat parhaiten vasta-alkavalle laulun opiskelijalle.

Säveltäessäni lauluja pidin koko ajan perusajatuksena sitä, että laulujen täytyy toimia musiikillisessa mielessä vasta-alkajalle. Tämä asetti tietenkin tietynlaisia rajoituksia myös siihen, miten sävellyksiäni suunnittelin. Välillä jouduin tekemään kompromisseja sen suhteen, miten olisin halunnut säveltää suhteessa siihen, mikä tulisi toimimaan parhaiten laulujen tarkoitusta ajatellen. Tarkoitin tällä sitä, että paikoitellen jouduin muuttamaan sinänsä toimivia musiikillisia ratkaisuja lauluissa, jotta ne palvelisivat paremmin suunniteltua käyttötarkoitustaan. Johtoajatuksena oli kuitenkin ajatus, että vaikka laulut olisivatkin helppoja, tulisi niiden olla musiikillisesti mielenkiintoisia ja opiskelijalle mielekästä laulettavaa.

Laulut ovat sävelletty pianon kanssa esitettäväksi ja olenkin kirjoittanut jokaisen lauluun helpon pianostemman. Olen pyrkinyt kirjoittamaan pianostemmat siten, että ne parhaalla mahdollisella tavalla tukisivat laulajaa. Helpottaakseni soittajan tehtävää olen lisännyt jokaisen lauluun erikseen myös reaalisointumerkit, jotka toimivat samalla kehyksenä sävellyksen harmonialle. Vaikka laulut on sävelletty alkuperäisesti pianolla esitettäväksi, toimivat monet niistä varmasti myös esimerkiksi kitaran säestyksellä. Tässä täytyy kuitenkin huomioda, että laulut ovat rakennettu siten, että ne olisivat vähäisilläkin lauluopinnoilla helposti omaksuttavissa ja siinä yhteydessä myös sävelletty piano-stemma on osa tätä tarkoitusta.

Säveltäessäni lauluja jouduin myös pohtimaan minkälaisia sointuja haluaisin käyttää säveltämieni melodioiden ympärillä. Erilaisia soinnutusmahdollisuuksiahan on olemassa runsaasti ja soinnutus vaikuttaa myös huomattavasti laulun omaksumisen helppouteen/vaikeuteen. Lopulta päädyinkin käyttämään lauluissa mahdollisimman yksinkertaista soinnutusta, joissa pääfunktio on toonika-subdominantti-dominantti soinnuilla. Esimerkiksi C-duurissa nämä soinnut olisivat: C, F ja G-

duurisoinnut. Toki olen käyttänyt myös muita sointuasteita sävellyksissäni, mutta mahdollisuuksien mukaan olen pyrkinyt pitäytymään näissä kolmessa perussoinnussa. Soinnut ovat olleet myös luonteeltaan niin sanottuja tavallisia kolmisointuja ja laajempia nelisointuja olen käyttänyt vain paikoitellen dominanttiasteisilla soinnuilla. Ainoastaan yhdessä sävellyksessäni käytän nelisointua, jossa on vähennetty kvintti. Näillä ratkaisuilla olen pyrkinyt siihen, että laulujen tonaalinen maailma pysyisi mahdollisimman yksinkertaisena ja selkeänä. Soinnutus on mielestäni oleellinen osa laulujen kokonaisuuden kannalta ja pitäytyminen pelkistetyssä sointumaailmassa on oleellista laulujen kontekstin kanssa.

Lisätakseni laulujen mielenkiintoa päätin jo ennen ensimmäistäkään sävellettyä melodiaa, että laulujen tekstien tulee olla mielenkiintoisia ja hyvien runoilijoiden kirjoittamia. Tällä tavoittelin laulujen kiinnostavuuden lisäämistä sekä niiden laulamisen, että harjoittelemisen mielekkyyden kohentamista. Uskon, että on helpompi harjoitella laulua, jonka kokee ”oikeaksi” lauluksi sen sijaan että se olisi etydin kaltainen harjoitelma. Valitsemalla vakavasti otettavat tekstit lauluihin koin, että lisään laulujen uskottavuutta vaikkakin ne ovatkin suunnattu vasta-alkajille.

5.1 Ensimmäinen laulu: Huolissaan huokaileva

Ensimmäinen laulu, jonka sävelsin viiden laulun sarjassa kantaa nimeä Huolissaan huokaileva. Aloitin laulujen sävellysprosessin siten, että etsin sopivia, tähän tarkoitukseen soveltuvia runoja. Yksi näistä teksteistä oli Eino Leinon runo ”Huolissaan huokaileva”, jota aloitin työstämään sävelmuotoon. Halusin säveltää laulun pienelle melodiselle ambitukselle, joten valitsin laajuudeksi septimin suuruisen alueen, jossa matalin sävel on h ja korkein a1. Miettiessäni melodiaan laulullisesti hyviä ratkaisuja, huomasin, miten suuri rooli tekstillä on. Tämä Eino Leinon kirjoittama teksti oli mielestäni erittäin laulullinen ja sen rytmittäminen laulun melodiaan sujui luontevasti.

Laulu on sävelletty C-duuriin ja sävellyksen harmonia on erittäin pelkistetty, sillä käytän laulun säestyksessä vain neljää eri sointua. Sävellyksen musiikilliset juuret ovat kansanmusiikissa, sillä laulun melodia on hyvinkin suomalaisen kansanlaulun tyyppinen. Tästä huolimatta olen pyrkinyt tuomaan lauluun elementtejä, jotka palvelevat aloittelevan laulajan tarpeita. Ensimmäiseksi voisin mainita pianolla soitettavan alun lyhyen alkusoiton, joka päättyy samaan ääneen laulajan ensimmäisen äänen kanssa. Laulajan lähtöäänäni on siis jo valmiiksi upotettu musiikkiin eikä sitä tarvitse erikseen poimia laulajalle. Toinen tärkeä tekijä on pianosäestyksen harmonia, joka tukee

laulettavia melodioita. Jokainen fraasi alkaa joltain soinnun säveleltä, ja melodiakuluissa olevat sointuun kuulumattomat sävelet ovat aina melodioiden keskellä, eivät koskaan fraasin ensimmäisiä tai viimeisiä säveliä. Kolmas tärkeä musiikillinen elementti on melodiassa olevat intervallihyppyt. Tässä sävellyksessä hyppyt eivät ole koskaan kvinttiä suurempia ja se luo hyvät edellytykset laulun nopealle sisäistämiselle. Myös sävellyksen ”tarttuva” melodia on omiaan helpottamaan laulun oppimista.

5.2 Toinen laulu: *Minä rakastin metsää ja maailmaa*

Toisen sävellykseni runo on myöskin Eino Leinin kirjoittama. Alkuperäisessä runossa on kolme säkeistöä, mutta valitsin lauluuni vain kaksi niistä, sillä viimeisen säkeistön tavutukset eivät olisi istuneet melodiaan. Laulu on sävelletty G-duuriin ja laulun melodinen ambitus on yhden oktaavin verran a-a1. Samoin kuin ensimmäisessä laulussa myös tässä laulussa sijoitin pianolla soitettavan lyhyen alkusoiton viimeisen äänen samaksi kuin laulajan lähtöäänien. Pianotekstuuri on 16-osanuottien täyttämää sointuarpeggiota, jonka tarkoituksena on maalata melodian ympärille harmoninen sointukudos. Kirjoitettu pianotekstuuri ei tämän laulun yhteydessä tue laulajaa samalla tavoin kuin esimerkiksi ensimmäisessä laulussa. Uskon kuitenkin, että laulaminen säästyksen kanssa on kutakuinkin helppoa, sillä säästyksen harmonia tukee kuitenkin voimakkaasti laulun melodiaa. Mikäli säästyksen kanssa laulaminen silti tuottaa vaikeuksia, voi pianisti helpottaa omaa osuuttaan vaihtamalla esimerkiksi oikean käden arpeggiokuvion laulun melodian soittamiseen.

Tämän laulun yhteydessä törmäsin hieman niihin rajoituksiin, jotka on syytä huomioida kun säveltää laulua vasta-alkajalle. Ensimmäiseksi olisin halunnut säveltää laulun korkeampaan sävellajiin, mutta silloin laulun melodia olisi mennyt liian korkealle. Samoin viidennen ja kuudennen tahdin melodian olisin halunnut säveltää, jo tässä käytetyssä sävellajissa korkeammaksi, mutta silloin melodia ei olisi ollut enää aloittelijalle otollinen melodia. Viimeisen tahdin päätössävelen olisin myös halunnut laskea g:hen, mutta silloinkin melodinen ambitus olisi päinvastaisesti laskenut liian alas, joten päätin nostaa päätössäveltä terssiä ylemmäksi.

Laulun melodia on siis melodiselta ambitukseltaan oktaavin suuruinen, mutta laulussa ei ole mitään suuria intervallihyppyjä, jotka vaikeuttaisivat laulettavuutta. Laulun rytmikassa olen käyttänyt trioleita ja pisteellisiä rytmejä, jotka saattavat olla haastavia aloittelijoille. Kuitenkin olen mielestäni

melodian rytmikassa noudattanut hyvin pitkälle sanojen luonnollista rytmikkaa, joten uskoisin, että laulajan on se helppo omaksua. Tätä voidaan entisestään helpottaa siten, että opettaja opettaa laulun kuulonvaraisesti oppilaalle, ennen kuin antaa nuotteja. Nuottikuva saattaa nimittäin hieman hämmentää tottumatonta laulajaa, vaikka rytmikka on varsin luonnollinen. Syytä on myös huomioida toisen säkeistön 5.-8. tahdit, joissa joillain nuoteilla lauletaan kaksi tavua.

5.3 Kolmas laulu: Rauhaton rinta

”Rauhaton rinta” on kolmas sävellykseni sarjassa ”Lauluja vasta-alkajille” ja jälleen kerran olen valinnut tekstiksi Eino Leinon kirjoittaman runon. Sävellyksen melodisen ambituksen olen pitänyt taas oktaavin suuruisena, a-a1. Edellisistä lauluista poiketen tämä laulu on sävelletty molliin, vaikkakin harmoniassa käytän harmonisen mollin korotettua seitsemättä astetta. Itse melodiassa en käytä tätä harmonisen mollin piirrettä, vaan melodian sävelet kulkevat koko ajan luonnollisessa mollissa. Tässä sävellyksessä olen halunnut aktivoida lauletaessa tarvittavaa tukea. Kun puhun tuesta en tarkoita väkinäisesti jännitettyä vatsalihaksistoa, vaan pallean elastista toimintaa, joka mahdollistaa luonnollisen laulamisen. Tämän olen tehnyt sisällyttämällä sävellykseeni runsaasti staccattoja, joiden laulaminen vaatii luonnostaan tuen käyttämistä. Helpottaakseni laulajan staccatto-osuutta olen säveltänyt piano-osuuden soittamaan samoja säveliä laulajan kanssa.

Piano-osuudet ovat tässä sävellyksessä hyvin minimalistisia ja ne on sävelletty ensisijaisesti tukemaan laulajaa. Sävellyksen harmonia on myös pelkistetty ja yksinkertainen. Pianotekstuurissa oikeassa kädessä vaihtelevat melodian ja soinnutuksen soittaminen. Vasemman käden piano-osuuksissa on puolestaan usein soinnun terssi ja perusääni oktaaveissa, jotta säestyksen sointiin saataisiin laajuutta. Olen myös käyttänyt edellisten sävellysten tapaan periaatetta, jossa säestyksen soittaman alku-tai välisoiton viimeinen ääni päättyy laulajan aloittamaan ääneen.

Jos vertaan tätä laulua kahteen edelliseen lauluun on tämä sävellys luonteeltaan paljon enemmän harjoitelman oloinen kuin edelliset. Tämä vaikutelma tulee mielestäni osaltaan runsaasta staccattojen käytöstä laulussa sekä laulun ”asteikkomaisesta” melodiasta. Tästä huolimatta laulua voi mielestäni käyttää omana itsenäisenä lauluna, jota Eino Leinon hieno runo vahvasti tukee. Jotta lauluun löydetään sen toivottu laulupedagoginen tarkoitus, on tärkeää, että opettaja painottaa oppilaalle

staccattojen tärkeyttä sekä muiden osuuksien legatoa. Opettajan on tärkeää painottaa, että näiden kahden erilaisen osuuden välillä vallitsee selkeä ero.

5.4 Neljäs laulu: Olkoon niin

Neljännessä laulussa päätin vaihtaa runoilijaa Eino Leinosta Tommy Tabermaniin ja valitsin viimeksi mainitun tuotannosta runon ”Olkoon niin”. Tämän sävellystyön yhteydessä huomasin erityisesti, miten suuri merkitys runolla on laulusävellyksien syntyyn. Verrattuna Eino Leinin teksteihin, oli tämän kyseinen Tabermanin runo vaikeampi säveltää miellyttävään sävelmuotoon. Yksi osatekijä tähän oli säkeistöjen välillä oleva erilainen tavutus, mikä vaikutti sävellysprosessiin siten, että toisen säkeistön jouduin säveltämään huomattavasti erilaisemmaksi kuin ensimmäisen. Mielestäni myös tekstin laulullisuus oli selkeästi haastavampi, kuin tähän sävellysprosessiin mukaan tulleet Leinin runot. Kuitenkin teksti oli mielestäni niin hyvä, että halusin saada sen sävelmälliseen muotoon haasteista huolimatta.

Laulu on sävelletty 3/4-tahtilajiin ja sen esitystempo ei saa olla liian nopea, jotta laulajalla ei tule sanojen kanssa liiallista kiirettä. Laulun pianosäestys on hyvin pelkistetty ja sen tarkoituksena on kauttaaltaan jälleen tukea laulajan osuutta. Paikoitellen piano soittaa mukana laulajan melodiaa, mutta mikäli piano stemma tuntuu liian yksinkertaiselta voi pianisti sitä laulajan tasosta riippuen improvisoida stemmaa monivivahteisemmaksi. Laulun harmonia on tarkoituksellisesti minimalistinen. Olen käyttänyt vain kolmea eri sointua tukemaan laulun melodiaa. Mielestäni pianon musiikillisesti tärkeimmät elementit löytyvät alku- ja välisoitoista, joissa toistuva triolikuviointa antaa sävellykselle tunnusomaisen leimansa.

Laulun melodinen ambitus on oktaavin suuruinen a-a1. Sävellyksen alkupuoli on melodialtaan hyvin kapea, sillä käytän vain kolmea eri säveltä melodian rakentamiseen. Tämä onkin hyvä harjoitus, jos haluaa kehittää samassa säveltasossa pysymistä. Laulun jälkipuoliskon tahdit 13-16 ja 17-23 ovatkin sitten melodiselta liikkuvuudeltaan laajempia ja olenkin säveltänyt pianon soittamaan näissä tahdeissa laulajan melodiaa. Vaikka koko laulusävellyks on sävelletty huomioiden musiikilliset haasteet, ja pidetty ne riittävän helppoina, on tämä laulu sävelletty myös laajempaa esityskäyttöä varten. Tällä tarkoitan sitä, että subjektiivisuudestani huolimatta arvioisin tämän

laulun olevan musiikillisessa mielessä vakavampi laulu, kuin esimerkiksi tämän sarjan kolmas laulu.

5.5 Viides laulu: Olen tahtonut tutkia taivaan ja maan

Laulusarjani viimeisessä laulussa päätin palata lyriikan osalta takaisin tunnettuun kotimaiseen lyyrikkoomme Eino Leinoon ja hänen runoonsa ”Olen tahtonut tutkia taivaan ja maan”. Ennen kuin aloitin sävellystyötäni huomasin, että minulla oli vain yksi laulu sävellettynä mollisävellajiin, joten päätin säveltää viimeisen lauluni e-molliin. Laulun melodinen liikehdintä tuo mieleen kansanlaulujen melodiikan, mutta tästä huolimatta olen pyrkinyt löytämään melodiaan omia persoonallisia ratkaisuja. Laulun melodinen ambitus on myös sarjan pienin ainoastaan kvintin verran, e1-h1. Tämä laulu soveltuukin hyvin sellaiselle laulajalle, jonka ääniala ei ole kovin laaja. Kaikkein haastavin lauluosuus löytyy tahdistä yhdeksän, jossa laulaja joutuu tekemään nopeasti kvarttihypyn edestakaisin. Muissa sarjan lauluissa olen käyttänyt suurempiakin intervallihyppyjä, joten siinäkin mielessä tämä laulu on otollinen aloituslaulu laulajalle, joka vielä etsii omaa ääntään ja äänialaa.

Sävellyksen pianotekstuuriin olen pyrkinyt löytämään omia itsenäisiä alku- ja välisoittoja ja niidenkin luonne on hyvin kansanmusiikin omainen. Laulun säestyksenä toimii koko laulun aikana neljäsosapohjainen sointukomppi, joka luo sävellykseen oman rytmisen elementtinsä. Pianotekstuuria voi monipuolistaa esimerkiksi soittamalla vasemman käden bassot oktaaveissa, kun nyt nuotinnukseen on merkitty vain yhdeltä oktaavilta soitettava basso kuvio. Tärkeää on myös pitää säestyksen dynamiikka riittävän hiljaisena, jotta sen sointukomppi ei tule liian voimakkaaksi. Soinnutukseen olen sisällyttänyt erikoisia piirteitä siinä mielessä, että dominantin septimiltä eli tässä tapauksessa H-duuriseptimi soinnulta en ole siirtynyt suoraan toonikaan, eli e-molli sointuun vaan olen siirtynyt siihen toisen asteen D-duurisoinnun kautta. Se antaa sävellykseen mielestäni oman leimallisen piirteensä ja mielenkiintoisen sointukulun. Myös muilta osin olen pyrkinyt käyttämään mahdollisuuksien mukaan laajasti eri sointuja, mikä tietenkin jonkin verran vaikeuttaa säestyksen soittamista, mutta rikastuttaa kuitenkin laulun harmonista ilmettä.

Tämä laulu oli mielestäni yksi sarjan helpoiten syntyneistä lauluista. Isoin vaikutin tälle oli mielestäni Eino Leinon hieno runo, jonka säkeet olivat helppo muokata laululliseen muotoon.

Toinen tekijä oli varmasti se, että viimeistä laulua säveltäessäni olin jo työstänyt mielessäni sitä minkälaiset laulut ovat sävellysteknisesti vasta-alkajalle sopivimpia. Tämän tietoisuuden kasvaminen helpotti kauttaaltaan sävellysprosessia ja erityisesti sen huomasi tätä viimeistä laulua säveltäessäni. Vimeiseen lauluun olen tehnyt joitakin poikkeavuuksia muihin lauluihin verrattuna: yksi niistä on laulun melodian kapuaminen, jopa h1 sävelelle, kun taas muissa sävellyksissä olen pitäytynyt al sävelessä. Mikäli tämä tuottaa laulajalle ongelmia, on laulua kuitenkin helppo transponoida alaspäin, sillä kuten aikaisemmin totesin on laulun melodinen ambitus vain sekstin verran, joten laulua voi huoletta siirtää matalampaan sävellajiin. Myös soinnutuksen tiheys eroaa muista sävellyksistä; niissä olen pyrkinyt pitämään sointujen määrän pienenä ja mahdollisimman harvaan vaihtuvana.

6 Tulokset ja pohdinta

Pohtiessani oman tutkimukseni ja sävellysprosessin tuloksia ovat ne moninaisia ja mielenkiintoisia. Kuten jo aikaisemmin olen todennut, on itselleni ollut suuri yllätys se, miten vähän on kirjoitettu niistä musiikillisista elementeistä, joita laulamiseen liittyy. Tämä huomioiden uskoisin, että oma tutkimukseni on tervetullut lisä laulupedagogisiin julkaisuihin.

Tutkiessani erilaisia musiikillisia elementtejä löysin mielestäni moniakin, jotka ovat yleisesti ottaen luontaisia musiikillisesta lähtötasosta huolimatta. Esimerkiksi rytmisyys on meille jokaiselle luonnollista kunhan se tehdään vain riittävän helpoksi, myös erilaisten intervalien laulaminen puhtaasti helpottuu, kun intervallin pidetään riittävän pieninä. Tutkimukseni aikana sain oppia, että näihin asioihin vaikuttavat ratkaisevalla tavalla se musiikillinen perintö, jossa elämme. Musiikillisella perinnöllä tarkoitan sitä musiikkia, jonka keskellä elämme ja joka vaikuttaa meihin. Kuten olen omassa tutkimuksessani havainnut, on länsimaisessa musiikissa tiettyjä musiikillisia elementtejä, jotka eivät ole sille ominaisia. Esimerkiksi epäjakoiset tahtilajit, polyrytmiikka sekä modaaliset sävellajit. Sellaisessa musiikillisessa perimässä, jossa nämä elementit ovat ominaisia ovat ne yksilön helpommin omaksuttavissa. Tämä on minusta äärimmäisen mielenkiintoinen asia ja mielenkiintoista olisi tehdä uusi tutkimus, jossa tutkittaisiin kuinka paljon tähän musiikilliseen perimään voi vaikuttaa ja helpottuvatko vaikeaksi koetut musiikilliset elementit sen seurauksena.

Musiikillinen perintö on siis yksi ratkaiseva tekijä pohdittaessamme musiikillisten elementtien helppoutta/vaikeutta, mutta on myös monia muita asioita, joita tulee huomioida. Useassa lähteessä törmäsin sellaiseen perusajatuksen, että täytyy hallita jokin pieni aihekokonaisuus ennen kuin taitojen laajentamista voi syventää. Esimerkiksi intervallien kohdalla se tarkoittaisi sitä, että ennen kuin pystyy puhtaasti laulamaan sekstin suuruisen intervallihypyn tulisi hallita kvinttihyppy moitteettomasti. Tämä ajatus on looginen, mutta sen tärkeyttä ei aina ymmärretä. Jos pohditaan aloittelevaa laulajaa ja hänen laulamistaan, laulujen valintaa sekä niiden säveltämistä hänelle, tulisi muistaa, että kokonaisuus ei saisi olla liian haastava laulajan tasoon nähden. Haastetta toki voi lauluissa olla, mutta ne eivät saisi kohdistua liian moniin eri musiikilliseen elementteihin. Laulussa voi olla esimerkiksi yksi musiikillinen osa-alue, joka on haastavampi kuin muut, ja siten vahvistaa jonkin tietyn osa-alueen osaamista. Tämä voi tarkoittaa käytännössä sitä, että opettaja valitsee oppilaalleen laulun, jossa on haastavampi rytmikka ja näin vahvistaa tämän osa-alueen oppimista. Samanaikaisesti laulun olisi syytä olla muilta musiikillisilta alueiltaan helpompi, jotta uutta omaksuttavaa ei olisi liikaa.

Sävellysprosessi oli mielestäni koko tutkimukseni paras puoli, sillä siten pystyin konkretisoimaan tutkimiani asioita ja etsimään ratkaisuja, jotka soveltuvat aloitteleville laulajille. Mielestäni sävellykset pysyivät tutkimuksessani saatujen tietojen puitteissa sellaisina, että ne soveltuvat hyvin laulettaviksi vasta-alkaville laulajille. Tämä on tarkoittanut sitä, että olen joutunut rajaamaan pois musiikillisesti haastavampia asioita ja luomaan tietynlaiset raamit joiden sisäpuolella sävellän. Nämä raamit ja rajat loin itselleni saatujen tutkimustulosten perusteella ennen kuin aloitin laulujen säveltämisen. Niiden luominen oli sekä haitaksi, että hyödyksi työn aikana. Hyödyksi ne olivat siinä mielessä, että sävellysten syntyessä valmistuivat ne tarkoitukseensa sopiviksi, eli laulettaviksi vasta-alkajille. Säveltäessäni tiettyjen raamien sisällä tietyt taiteelliset, joskus hyvätkin ratkaisut saivat kuiteinkin jäädä pois sävellyksistä. Tämä aiheutti tietenkin paljon pohtimista sävellystyön aikana, sillä hyvälle mutta tarkoitukseensa sopimattomalle taiteelliselle ratkaisulle piti löytää toisenlainen ratkaisu. Ja vaihtoehdoisenkin ratkaisun pitäisi olla taiteellisesti tyydyttävä. Koko sävellysprosessin ajan jouduin muistuttamaan itseäni sävellysten tulevasta tarkoituksesta, ja tekemään työni sen pohjalta.

Kaikenkaikkiaan tutkimukseni on opettanut minua havainnoimaan niitä musiikillisia asioita, jotka vaikuttavat laulamiseen ja saadut tulokset ovat auttaneet hahmottamaan minkälaisiin asioihin joudun säveltäjänä paneutumaan, mikäli haluan pitää säveltämäni laulut riittävän helppoina. Asian

tutkiminen on avannut minulle uusia hienoja oivalluksia musiikissa sekä opettanut säveltämään musiikkia ilman laajoja musiikillisia ratkaisuvälineitä. Laulopedagogisessa mielessä uskon, että tutkimustulosten lukeminen auttaa laulopedagogeja havainnoimaan ylipäätään minkälaisiin musiikillisiin elementteihin on syytä kiinnittää huomiota, kun valitsee ohjelmistoa vasta-alkajille. Toivonkin, että oma tutkimukseni päättyy monen laulopedagogin tutkittavaksi ja sävellyksieni joutuvan monen laulajan laulettavaksi.

Lähdeluettelo:

Annala, Jutta 2007. Pop-laulajan arkipäivä. Kerava: Sulasol

Borg, Kim 1999. Suomalainen laulajan aapinen. Helsinki: Suomen musiikkikirjastoyhdistys r.y.

Haapamäki, Elina 2013. Moodien ja modaalisuuden opettamisen haasteita. Tutkielma. Sibelius-Akatemia, musiikinteorian suuntautumisvaihtoehto [Verkkodokumentti.] eThesis:Sibelius akatemian opinnäytetyöt. <http://ethesis.siba.fi/files/nbnfife201006132013.pdf> [luettu 10.5.2015]

Kajaanin AMK:n www-sivut. 2015.

<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Toimintatutkimus> [luettu 24.2.2015]

Koistinen, Mari 2003. Tunne kehosi-vapauta äänesi. Helsinki: Sulasol

Kontunen, Jorma 1990. Harmonia 2. Juva:WSOY

Krokkfors, Maisa 1985. Lapsi ja musiikki, laulaminen. Porvoo:WSOY

Mustonen, Ville 2013. Sovituksia alkeistason kitaratriolle. Opinnäytetyö. Karelian ammattikorkeakoulu, musiikin koulutusohjelma [Verkkodokumentti.] Theseus: Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67147/Mustonen_Ville.pdf?sequence=1 [luettu 10.5.2015]

Numminen, Ava 2005. Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi. Helsinki:Sibelius-Akatemia

Raitio, Seija-Sisko 1970. Lectio Sonorum. Helsinki:Musiikki Fazer

Roivanen, Raija 2004. Laulamisen sietämätön helppous. Print-on-demand: Pilot kustannus

Rautavaara, Sini & Lampila, Raija 1997. Soiva laulutunti. Keuruu: Otava

Sadolin, Cathrine 2009. Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka. Danmark: Shout Publishing

Suuronen, Maria 2009. Klassisen laulun alkeisopetus. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajankoulutus [Verkkodokumentti.] Theseus: Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17304/Suuronen_Maria.pdf?sequence=1 [luettu 24.2.2015]

Ugla, Madeleine 1979. Lauluäänen kehittäminen. Helsinki: Musiikki Fazer

Ylikoski, Tea 2012. Rytminen pedagogia. Opinnäytetyö. Metropolian ammattikorkeakoulu, musiikkipedagogi [Verkkodokumentti.] Theseus: Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50216/rytminen.pdf?sequence=1> [luettu 25.2.2015]

Helppo

Vaikea

Helppo

Vaikea

Esim. 1

Esim. 2

Esim. 3

The musical score is written in 4/4 time. The melody is on a single treble clef staff, and the accompaniment is on a grand staff (treble and bass clefs). The piece is divided into six measures, each corresponding to a difficulty level: Helppo, Vaikea, Helppo, Vaikea, Helppo, and Vaikea. The first three measures are marked as examples (Esim. 1, 2, and 3). The melody consists of eighth and quarter notes, while the accompaniment features chords in the right hand and single notes in the left hand.

Huolissaan huokaileva

Eino Leino

Johannes Ahlvik

C G C Am G C G⁷ C

Ko-ko met-sä on lau-lu-a täyn - nä, jo-ka
Mu-ut yh-tä-pä puu-ta ne lin - nut va-an

6 Am G⁷ C G⁷ Am C

leh - väl-lä lem - mi-tään ja - a rie mui-ten sir - kut ja pei - pot ne
kart - ta-vat kam - mo - ten - se-en al - la ma on - ne-ton is - tuin ja

10 F G⁷ 1. C 2. C G F Am G

ker-to-vat ke-vääs tään. len
huol-ta-ni huo-kai -

Minä rakastin metsää ja maailmaa

Eino Leino

Johannes Ahlvik

G C G

3

4

Em Am D C G

3

6

D⁷ G

7

C G D⁷ G

Mi-nä ra-kas-tin met-sää ja maa-il - maa, nyt
 Mii-nä ra-kas-tin yö - tä ja päi-vää myös, nyt
 ra-kas-tan hän - tä mä vain, hän on mi-nun met - sä-ni, maa - il-main, hän
 ra-kas-tan hän - tä ma vain, hän, hä - mä-rän im - pe-ni ihmeel - li-nen, niin
 on mi - nun ai - no - ain. Hän
 vie - no mut väisty - vä ain. Hän
 on mi-nun met - sä-ni, maa - il main, hän on mi-nun ai - no-ain.
 hä - mä-rän im - pe-ni ihmeel - li-nen, niin vie-no mut väisty-vä ain.

Rauhaton rinta

Eino Leino

Johannes Ahlvik

Am Dm E⁷ Am C

Tyy-ni om-pi jär-ven pin-ta, mut-ta mi-nun rau-kan
tyy-ni ai-vaan aal-lo-to-on,

6 Am Dm Am E⁷ Am

rin-ta on vaan ai-na rau-ha-a-ton.

11 Am Dm E⁷ Am C Am

Si-tä en mä ha-lu-ai-si, mut-ta et-tä vuo-rot-tai-sin
ett'ois ai-na rau-hai-su-us,

2

15 Dm Am E7 Am

vaih - te - lei - si rau - ha - at - tuus.

Niin olkoon

Tommy Taberman

Johannes Ahlvik

F B \flat F B \flat F F F

Ol-koon niin:
Niin ol-koon

8 F B \flat B \flat F F

Mi-kä si-nul-ta puut-tuu puut-tu-koon myös mi-nul-ta
Mi-tään muu- ta _____ äl-kääm-me ru-koil-ko

12 B \flat 1. F Em $7(b5)$ B \flat

Jos si-nul-ta rip-si-kin sil-mäs tä vie-dään, vie-tä-kööt myös mi-nul-ta

2

16 F F Em^{7(b5)} B \flat

rip-si tai sil-mä kuin et-tem-me i - ki-nä sor - tui-si las-ke-maan mistä tu-li

20 F Em^{7(b5)} B \flat

voit-to - a ja mis-tä koi - tui tap - pi - oi - ta ja kum-mal-le jäi

23 F F B \flat F B \flat

e-nem-män kä-teen

Olen tahtonut tutkia taivaan ja maan

Eino Leino

Johannes Ahlvik

Em Hm Em Em D Em

O-len

3 Em H7 D Em

tah - to-nut tut - ki - a tai-vaan ja maan ja et - si - ä to - o - de-en läh - teen. Ny-yt

5 Em H7 D Em Em D Am Em

et-sin mä van si-nun sil-mi-äs ja kat-son ka-ah-te-hen täh-teen.

2

8 Em G D Am Hm Em D Em D

Va-it kuu-let-ko va-al-ke-at to-tuu-det kuin kyyh-kyset a - las lei - jaa, kun

11 G D Em Em

näin mi-nä is-tun sun vie-rel-läs ja suu-te-len sua he - le i - jaa!